

HOE VERANTWOORDING DEEL UITMAAKT VAN DAGELIJKSE KWALITEITSZORG

Gilbert Deketelaere

1

EVEN VOORSTELLEN

Voormalig beleidsondersteuner,
kwaliteitscoördinator op een
middelbare school

Stichter van het SOK-netwerk
over kwaliteitszorg
www.onderwijskwaliteit.be

Nascholer, spreker, coach
over kwaliteitszorg

Auteur van *Werken aan
kwaliteit op school*
Politeia, 2021

Contact: gdeket@gmail.com

2

MENU VAN DE DAG

- ▣ Definiëring verantwoording
- ▣ Waarover verantwoorden?
- ▣ Randvoorwaarden verantwoording
- ▣ Aan wie verantwoorden?
- ▣ Op welke manier verantwoorden?
- ▣ Gebruik data bij verantwoording: valkuilen
- ▣ 5 tips als slot

3

VERANTWOORDING: EEN DEFINITIE

Er is sprake van verantwoording wanneer er een relatie is tussen een actor en een forum waarbij de actor zich verplicht voelt om informatie en uitleg te geven over zijn optreden, het forum nadere vragen kan stellen, een oordeel uit kan spreken en dit oordeel consequenties kan hebben voor de actor.

(Mark Bovens & Thomas Schillemans, Handboek publieke verantwoording, 2009)

4

REFLECTIE & INTERPRETATIE

- ▣ “een relatie is tussen een actor en een forum”
 - verantwoording gebeurt ook tegenover zichzelf
- ▣ “waarbij de actor zich verplicht voelt”
 - eigenaarschap als onderdeel van professionaliteit: verantwoording als keuze vanuit verantwoordelijkheid
- ▣ “uitleg te geven over zijn optreden”
 - breed interpreteren (ook visie, proces, product, effect, opvolging)
- ▣ “het forum nadere vragen kan stellen”
 - dialoogvorm, tweerichtingsverkeer
- ▣ “een oordeel uit kan spreken” met “consequenties”
 - verantwoording in functie van leren/ontwikkelen (zachte verantwoording)

5

VERANTWOORDING: WAAROVER?

- ▣ Doet de school de goede dingen?
- ▣ Doet de school de dingen goed?
- ▣ Hoe weet de school dat?
- ▣ Vinden anderen dat ook?
- ▣ Wat doet de school met die wetenschap?

Voor de leerkracht:

“de school” vervangen door
“ik”, “de vakgroep”, ...

Q5
www.vo-raad.nl

6

VERANTWOORDING: WAAROVER?

4 ASPECTEN

1. Verantwoording i.v.m. de keuze (visie)
2. Verantwoording i.v.m. het proces (efficiëntie)
3. Verantwoording i.v.m. het resultaat (effectiviteit)
4. Verantwoording i.v.m. kwaliteitsontwikkeling (cyclisch en systematisch)

7

1. VERANTWOORDING I.V.M. DE KEUZE (VISIE)

HET-kwaliteit Vereiste kwaliteit vanuit wet- en regelgeving, toezichtkaders	ZIJ-kwaliteit Verwachte kwaliteit door leerlingen, ouders, of andere belanghebbenden
WIJ-kwaliteit Kwaliteiten waarmee de school zich wil onderscheiden (visie, afspraken, normen en waarden van de school zelf)	IK-kwaliteit Kwaliteit die iedere medewerker of leidinggevende wil leveren (persoonlijke professionaliteit)
X-kwaliteit Verwachte kwaliteit vanuit literatuur, onderzoek (intern/extern),... Verwachte kwaliteit vanuit principes van goede kwaliteitszorg	

Heijmans, J. en Creemers, M., 2013; Deketelaere G., 2021

8

2. VERANTWOORDING I.V.M. HET PROCES (EFFICIËNTIE)

- ▣ Strategie, methodiek, voortgangsbepalingen, communicatiekeuzes...

9

3. VERANTWOORDING I.V.M. HET RESULTAAT (EFFECTIVITEIT)

- ▣ Outcome (effect)
 - ▣ Beoogde effect omschrijven
 - ▣ Kwantitatieve effectmeting
 - 2 of meer metingen
 - ▣ Kwalitatieve effectmeting
 - Ervaren baat

10

4. VERANTWOORDING I.V.M. KWALITEITSONTWIKKELING (CYCLISCH EN SYSTEMATISCH)

- ▣ Zelfevaluatie: leren/ontwikkelen als doel (“zachte verantwoording”)
 - Kwaliteitsborging
 - Kwaliteitsverbetering
 - Valkuil: verantwoorden om te verantwoorden
- ▣ Systematische kwaliteitszorg
 - Kwaliteitsplanning

11

VERANTWOORDING: RANDVOORWAARDEN

- ▣ Kwaliteitszorg (en verantwoording) als iets gewoons
 - Verantwoording hoort bij professioneel handelen
 - Weten wat je doet en waarom
 - Weten wat het opgebracht heeft
 - Kwaliteitszorg als attitude
- ▣ Kwaliteitszorg (en verantwoording) als een bewuste keuze
 - Eigenaarschap opnemen
- ▣ Haalbaarheid
 - Vermijd bureaucratie

12

“Hoe vreselijk dat ik mij
moet verantwoorden!
Ik ben toch een professional!”

“Hoe heerlijk dat ik kan
tonen hoe ik het doe en waarom!”

13

VERANTWOORDING: AAN WIE?

- Aan jezelf
- Aan “klanten” (bv. leerlingen)
- Aan collega’s
 - Leren van elkaar
- Aan externen (bv. inspectie)

“Meervoudige professionele verantwoording”

14

Figuur 3: Verantwoording als dialoog op verschillende niveaus

Raad Volksgezondheid en Samenleving, Blijk van vertrouwen, 2019

15

VERANTWOORDING: OP WELKE MANIER?

- ▣ Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens (Data)
- ▣ Overleg, communicatie (Dialoog)

16

WAAROVER, AAN WIE OP WELKE MANIER VERANTWOORDING AFLEGGEN?

	De keuze (visie)	Het proces (efficiëntie)	Het resultaat (effectiviteit)	Kwaliteitsontwikkeling (cyclisch en systematisch)
Jezelf	Waarom gekozen wordt voor een studiereis naar Parijs			Tweejaarlijkse bevraging bij leerlingen over duidelijkheid van instructie
Klanten (leerlingen)	Waarom gekozen wordt voor een studiereis naar Parijs	Uitleg over de manier waarop het vak geëvalueerd wordt		
Collega's (vakgroep)	Waarom gekozen wordt voor een studiereis naar Parijs		Aantonen dat het handboek voldoende aansluit bij de leerplandoelen	
Externen (inspectie)	Waarom gekozen wordt voor een studiereis naar Parijs			Gilbert Deketelaere

17

GEBRUIK DATA BIJ VERANTWOORDING: VALKUILEN

- ▣ Data driven versus data informed handelen
- ▣ Versmalling van onderwijskwaliteit
- ▣ Eenzijdige focus op kwantitatieve data
- ▣ Manipulatie van data

18

VERSMALLING VAN ONDERWIJSKWALITEIT

- ▣ “Wat je meet, heeft invloed op wat je doet.
Als je niet het juiste meet, kun je ook niet het juiste doen.”
(Stiglitz)
- ▣ Gekozen data tonen nooit volledige werkelijkheid
 - ▣ “De” onderwijskwaliteit bestaat niet / “De” kwaliteit van de school bestaat niet

19

EENZIJDIGE FOCUS OP KWANTITATIEVE DATA

- ▣ Verwaarlozen van kwalitatieve data / dialoog
- ▣ Accountability \neq Countability
- ▣ Illusie van McNamara
 - ▣ Meten wat makkelijk gemeten kan worden
 - ▣ Wat moeilijk te meten valt naast je neerleggen of gebrekkig kwantificeren
 - ▣ Aannemen dat wat niet gemeten kan worden onbelangrijk is
 - ▣ Aannemen dat wat niet gemeten kan worden niet bestaat

20

5 TIPS ALS SLOT

1. Spreek over verantwoording als onderdeel van kwaliteitszorg / professioneel handelen: iets van elke dag
2. Spreek over verantwoording als iets voor iedereen
 - Mesoniveau + microniveau
3. Spreek niet enkel over verantwoording/data als er een probleem is of als de inspectie langskomt
4. Maak het werken aan kwaliteit haalbaar
5. Hanteer verantwoording niet als wapen, voor verwijt, afrekening (“blame kills accountability”)
 - Spreek aan op kwaliteitszorg, niet op verzamelde verantwoordingsdata